

WPISUJE ZDAJĄCY

KOD	PESEL
<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>

*miejsce
na naklejkę*

 dysleksja**EGZAMIN MATURALNY
Z JĘZYKA LITEWSKIEGO
POZIOM ROZSZERZONY****PRZYKŁADOWY ARKUSZ EGZAMINACYJNY**DATA: **18 grudnia 2014 r.**CZAS PRACY: **180 minut**LICZBA PUNKTÓW DO UZYSKANIA: **40****Instrukcja dla zdającego**

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 10 stron. Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
3. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
4. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
5. Możesz korzystać ze słowników językowych.
6. Na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
7. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.

Wybierz jeden temat i napisz wypracowanie.

1 tema. Remdamiesi pateikta ištrauka suformuluokite problemą ir ją panagrinėkite. Naudokitės Eugenijaus Žmuidos tezėmis ir apmąstymais bei kitais kultūros tekstais. Jūsų rašinio apimtis turi būti ne mažesnė negu 300 žodžių.

Eugenijus Žmuida

KENČIANČI MADONA VIENUOLIO PROZOJE

Emigracijoje pradėjęs rašyti Antanas Vienuolis gyveno vargstančios gimtinės ilgesiu, kuris, susiliedamas su prisiminimais apie nelaimingas ar net tragiškas gimtojo sodžiaus merginų istorijas, jo sąmonėje ar pasąmonėje kūrė abstraktą kenčiančios Madonos-Lietuvos-mergelės mitinį-tautosakinį-literatūrinį vaizdinį. Netrukus (1909) parašyta „Paskenduolė“ (gana netikėta ankstyvųjų novelių kontekste, bet neabejotinai centrinė ne tik ankstyvosios, bet ir visos Vienuolio kūrybos ašis) tapo šio vaizdinio kvintesencija ir savotišku provaizdžiu, kuris peršviečia visus vėliau sukurtus merginų paveikslus. Su ypatinga pasija vaizduojamos jaunos moterys yra Veronikos variacijos, o moters tema laikytina centrine dėl jos pastovumo, meniškumo ir aiškaus autoriaus angažuotumo moters daliai.

Vienuolio prozos visumoje nesunku išskirti keletą teminių spektrų, kuriais žvelgiama į moterį ir kurie suformuoja bent tris kenčiančios madonos tipus, nors tie tipai, kaip minėta, tėra gana monolitiško *moteriškumo pagal Vienuolį* aspektai, kuriais moteris matoma: tai pasiaukojanti moteris, moteris-auka ir labiau apibendrinta apskritai kenčianti moteris.

Pirmiausia sustosime prie pasiaukojimo motyvo. Pasiaukojimas yra sąmoningai pasirinkta kančia. Aukojimąsi žadina dvasingumas, tikėjimas moters svarba visuomenėje, noras tai įrodyti – taigi kančia šiuo atveju yra prasminga. Prasminga kančia dominuoja istorinės tematikos Vienuolio kūrinuose: padavimuose, dramose *1831 metai* (1937) ir *Tvirtovė* (1945), istoriniame romane *Kryžkelės* (1932). Ryškiausias paveikslas šia tema – Emilija Pliaterytė, viena iš 1831-ųjų sukilimo organizatorių. Aristokratė Emilija palieka prabangius namus ir pelningų vedybų perspektyvą, renkasi kovą vardan tėvynės, gina savo meilės jausmą valstiečiui Antanui, bajorus agituoja paleisti baudžiaununkus, džiūgauja laimėjusi mūšį, sako ugingą kalbą sukilėlių sueigoje, kviesdama vienytis ir siekti bendro tikslo – nepriklausomybės nuo carinės Rusijos. [...]

Pasiaukojančios moters motyvas stiprus ir Lietuvos istorijai skirtose legendose. „Naglio kalno lobiuose“ priartėjama prie pasakos. Negražus Miškinis, valdantis marių vandenį, vėjus ir upes, prašo Ritos rankos, už tai žadėdamas sulaukyti priešus ir išgelbėti kraštą. Tėvynę mylinti Rita sutinka, Miškinis suklaidina priešus. [...] „Šventavartėje“ vaidilutė Vida įveda kalavijuočių karius į pasalą ir pati žūva, padėdama užpuolusiems lietuviams. „Medvėgalio pilyje“ gražioji Audronė po vyro žūties tampa vaidilute ir prisiekia atkeršyti: kai prie atstatyto Medvėgalio 1348m. vėl susirenka priešų kariauna, ji pasako saviškiams kovos planą. Pasinaudoję patarimu, lietuviai įveikia atėjūnus.

Per visas legendas stipri viena mintis – senovėje būta „auksinių laikų“, kai žmonės nežinojo turto sąvokos („Turta juos nelaimingesnius padarytų“ – aiškina Miškinis Ritai, kodėl Naglio kalno lobių neišdalinas žmonėms), kai gentys ir giminės gyveno harmonijoje su gamta ir tarp savęs, rūpinosi visais savo nariais. Ateivių atneštas turto geidulys ir iš jo kylanti socialinė diferenciacija prišaukia nelaimės tautoms, šeimai, ima žaloti atskiro žmogaus biografiją, ypač moters likimą.

[...]

Tačiau pasiaukojimas ir svarus moters vaidmuo – jau tik istorijoje. Dabarties tematikos kūriniuose pasiaukojimo nerandame, čia moteris arba auka, arba tiesiog kenčianti būtybė. Moteris auka labiausiai atskleista kaimo tematikos apsakymuose bei apsakose. „Paskenduolės“ Veronika – idiliškas paveikslas merginos, įkūnijančios agrarinės Lietuvos idealą, kurį tas pats kaimas ir sunaikina. Taigi kaimas periodiškai, aplinkybėms susiklosčius, naikina tai, ką turi gražiausio. „Paskenduolėje“ stebime kolektyvinę žmogžudystę: apie Veronikos nuodėmę žinančių ratas vis plečiasi ir kiekvienas iš artimų ir artimais laikytų, ją išduodamas, tarytum įbeda peilį į jos nėščią kūną – Juozaponienė, klebonas, šeimininkai, Anicokas, kaimo bernai, galiausiai – Veronikos tėvas. Pastarasis kartu yra ir oficialusis krikščionybės pripažintas tėvas (ir Dievas–patriarchas), opoziciškai svarbus nežinomam Veronikos kūdikio tėvui. Iš atstumtojo elgetos jis tampa centriniu ir šiame kolektyviniame sąmoksle atlieka žynio bei budelio vaidmenį, savo ranka įvykdo smalsuolių nekantriai laukiamą ir kolektyviai stebimą egzekuciją.

Taigi Veronika virsta šimtu peilių suvarstyta Madona (sopulingąja, gedulingąja), o kaimas, nuleisdamas tamsiąją energiją, atlieka ritualinį apsivalymo aktą. Tikėtina, jog bendruomenė kurį laiką bus jautresnė ir atlaidesnė, tačiau tokia kaina negali būti pateisinta. Išlikę du kūrinio finalinės scenos variantai liudija, kad autorių kankino dvejonės. Viena vertus, Vienuolis norėjo kaimą pasmerkti ir nubauti parodydamas, jog kaimas suvokia padaręs didžiulį (metafizinį) nusikaltimą, todėl su baime laukia metafizinės bausmės [...]. Chrestomatiniame finale situacija gerokai sušvelninta, rožančiaus karoliukus renkančios Veronikos paveikslu lyg ieškoma kompromiso, pats kaimas savo nusikaltimo tarsi nesupranta. Kaimą pasmerkti ir užjausti Veroniką ragina tik liūdno mėnulio kauke prisidengęs autorius. [...]

„Colloquia“, 2007, Nr. 19, P. 33–36.

2 tema. Interpretuokite ir palyginkite pateiktus eilėraščius. Jūsų rašinio apimtis turi būti ne mažesnė negu 300 žodžių.

Vytautas Mačernis

VIZIJOS

KETVIRTOJI

I

Šiandien prisiminiau aš vieną nuotykią iš savo bundančios vaikystės metų,
Tą tylų vasaros sekmadienį, keliavusį pro mus,–
Kai ašen ir senolė – dviese –
Palikę buvom saugot ir dabot namus.

Didžiajam kambary, prie stalo, pievų, ežerų, pelkynų gėlėmis papuošto,
Iš didelių maldaknygių senolė meldėsi, atsidūsėdama slapčia,
Ir ašen, supamoj kėdėj sėdėdamas,
Ilgai stebėjau saulės langą grindyse.

Laukuos girdėjau vasaros vidudienio kvėpavimą.–
Jaučiau, kaip jis ateina pas mane pro atviras duris
Ir lyg sapne matytos karalaitės pirštais
Lengvai paliečia kaktą, lūpas ir akis.

Tiktai staiga į mano langą krito paukščio išskėstų sparnų šešėlis,
Pridengdamas man šviesų džiaugsmą ir svajas.
Aš suvirpėjau, puoliau prie senolės
Ir verkdamas kritau į jos rankas.

Patyrus mano nuotyki, senolė prašė nebeverkt,
Nušluostė ašaras ir pažadėjo gint mane
Nuo paukščio, kurs, atskridamas iš tolimos šalies, pakirto spindulių pluoštus,
Sudarančius man šviesų saulės langą grindyse.

Ji sakė man, kad galime svajot, tikėt ir džiaugtis:
Yra pasauly tik jaunystė, saulė ir namai,
O tolimų, nežinomų kraštų klajūnai, tie erdvėj paklydę paukščiai,
Čia žemėj lankosi retai.

Mačernis, Vytautas. Vizijos. Pomirtinė poezijos knyga / spaudai parengė Vytautas Saulius. – Roma : Centrinis
lietuvių k-tas Italijoje, 1947. www.tekstai.lt

Bernardas Brazdžionis

VIDUDIENIO RAMYBĖ

Antai, langinės baltos moja
Ten tavo protėvių namų, –
Ir aš, tartum pro šviesų sapną,
Viską viską matyt imu.

Antai, prie šulinio prieina
Keleivis batais dulkinais
Ir, pasidėjęs lazda, geria
Jo gelmę tyrąją delnais.

Antai, net bitės nebeūžia
Baltajam beržo avily,
Ir miega pokaičio Dubysa
Tokia tyli, tokia tyli.

Antai, kaip rubinai, prieš saulę
Dalinas vyšnios spinduliais,
Ir svyra žirnių pilnos ankštys,
Ir dobilėliai pakeliais...

Tokia vidudienio ramybė,
Kad tau nebeplaka širdis!
Tai tavo vasarų tėvynė,
Tai žemės rojaus atspindys.

1944. XI. 8.

Bernardas Brazdžionis, Poezijos pilnatis. Lietuvos kultūros fondas. Vilnius, 1989, p. 319.

BRUDNOPIS (*nie podlega ocenie*)